

EMINA MEŠIĆ

Iskustva vjeronaučnog obrazovanja u javnom odgojno-obrazovnom sistemu Hrvatske

Emina Mešić

*voditeljica Vjersko-prosvjetne službe, Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj
vps@islamska-zajednica.hr*

Izlaganje s naučnog skupa – osvrt

Primljeno: 11. 11. 2022.
Prihvaćeno: 19. 5. 2023.

Ključne riječi

Islamski vjeronauk, Republika Hrvatska, status, projekti, cjelovita kurikularna reforma

Sažetak

U radu se iznose podaci o početku organiziranja islamskog vjeronauka u hrvatskim osnovnim i srednjim školama te islamskog odgoja u predškolskim ustanovama. Također se bavi rasvjetljavanjem važne uloge islamskog vjeronauka u integraciji muslimanske djece u hrvatsko društvo koje je većinski katoličko. Nadalje, u radu se daje osvrt na odličnu saradnju Vjersko-prosvjetne službe Mešihata Islamske zajednice u Hrvatskoj i Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske koja se ogleda na mnogim poljima. U svjetlu obilježavanja 30 godina islamskog vjeronauka u odgojno-obrazovnom sistemu Republike Hrvatske, analizira se retrospektiva, trenutno stanje i perspektivu islamskog vjeronauka. Iznose se također podaci o postignućima u spomenutom periodu poput: uvrštavanja udžbenika u Katalog udžbenika RH, uvrštavanja natjecanja iz islamskog vjeronauka u Katalog natjecanja RH, uvrštavanja edukacija vjeroučitelja islamskog vjeronauka u Katalog stručnih usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika RH, saradnju s Rijasetom IZ u BiH na polju odgoja i obrazovanja i zajedničkim projektima.

Experiences of Religious Education in the Public Education System of Croatia

خبرات تدريس التربية الدينية في النظام التعليمي التربوي العام لجمهورية كرواتيا

Keywords:

Islamic religious education, Republic of Croatia, status, projects, the overall curriculum reform

الكلمات المفتاحية:

التربية الإسلامية، جمهورية كرواتيا، المقام، المكانة، إصلاح المنهج الدراسي الكامل

92

Abstract:

This paper provides data on the inception of Islamic religious education in Croatian primary and secondary schools and Islamic upbringing in preschool institutions. It also sheds light on the crucial role of Islamic religious education in the integration of Muslim children into Croatian society, which is predominantly Catholic. Furthermore, the paper reflects on the excellent collaboration between the Religious-Educational Service of the Islamic Community Meshihat in Croatia and the Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia, which is reflected in various fields. In the context of marking 30 years of Islamic religious education in the educational system of the Republic of Croatia, the paper analyzes the retrospective, current state, and future perspectives of Islamic religious education. It also presents achievements during this period, such as the inclusion of textbooks in the Catalog of Textbooks of the Republic of Croatia, the inclusion of competitions in Islamic religious education in the Catalog of Competitions of the Republic of Croatia, and the inclusion of professional development for Islamic religious education teachers in the Catalog of Professional Development of Educational Workers in the Republic of Croatia. The paper discusses collaboration with the Riyaset of the BiH Islamic Community in the field of education and joint projects.

الملخص:

تُعرض في البحث المعلومات عن بداية تنظيم التربية الإسلامية في المدارس الابتدائية والثانوية الكرواتية وديار الحضارة. ويهتمّ البحث أيضا بإلقاء الضوء على الدور المهمّ للتربية الإسلامية في اندماج الأطفال المسلمين في المجتمع الكرواتي الكاثوليكي. وتُقدّم في البحث للمحة عن التعاون الممتاز للمصلحة الدينية التعليمية التابعة للمشيخة الإسلامية في كرواتيا مع وزارة التعليم لجمهورية كرواتيا الذي يتجلى في كثير من المجالات. وفي ضوء احتفال الذكرى الثلاثين للتربية الإسلامية في النظام التعليمي التربوي لجمهورية كرواتيا يتمّ في البحث تحليل الحالة السابقة والوضع الحالي ومستقبل التربية الإسلامية. وتُعرض في البحث كذلك المعلومات عن الإنجازات في المرحلة المذكورة مثل: إدماج الكتب المدرسية في فهرس الكتب المدرسية لجمهورية كرواتيا، وإدماج المسابقات في التربية الإسلامية في فهرس المسابقات لجمهورية كرواتيا، وإدماج تدريب مدرسي التربية الإسلامية في فهرس التدريبات المهنية للمعلمين والمربّين في جمهورية كرواتيا، والتعاون مع رئاسة المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك في مجال التربية والتعليم والمشاريع المشتركة. وتُعالج في البحث الخبرات المرتبطة بإصلاح المنهج الدراسي الكامل من منظور التربية الإسلامية.

Uvod

Islamski vjeronauk kao izborno-obvezujući predmet neslužbeno je uveden u hrvatske škole početkom 1990. godine, s prvim naznakama demokratskih promjena i prije samog osamostaljenja Republike Hrvatske i odcjepljenja od bivše države, a na temelju prijedloga tadašnjeg Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske i odluke Prosvjetnog savjeta Hrvatske od 10. lipnja 1990. godine da se u osnovnim i srednjim školama za održavanje vjerske nastave besplatno ustupi prostor vjerskim zajednicama. S obzirom kakav su nepopularan status imali religija i vjerske zajednice u vrijeme komunističkog totalitarnog režima za mnoge je vraćanje vjeronauka u hrvatski obrazovni sustav bio najbolji pokazatelj da se u Hrvatskoj događaju velike promjene i potpuni odmak od komunističke ideologije. Uvođenjem vjeronauka u škole vjerske zajednice postaju dijelom ukupnog obrazovnog sustava.¹ Islamska zajednica u Hrvatskoj slijedeći prije svih djelovanje Katoličke crkve, dominantne vjerske zajednice, iskoristila je demokratske promjene u Republici Hrvatskoj te je organizirala nastavu islamskog vjeronauka u nekoliko osnovnih škola diljem Hrvatske i prije nego li je zakonski i ugovorima to pitanje sustavno riješeno, što govori i o stupnju tolerancije nove vlasti prema jednoj manjinskoj vjerskoj zajednici. Islamski vjeronauk uvodio se postupno prema potrebama muslimanske djece čiji su roditelji školama morali dostaviti potpisanu pismenu izjavu da žele organiziranje islamskog vjeronauka za svoju djecu. Prva škola u Hrvatskoj u kojoj je organiziran islamski vjeronauk bila je Osnovna škola u Gunji.

1 Marinović Bobinac, Ankica & Marinović Jerolimov, Dinka (2006). Religious Education in Croatia, in Religion and Pluralism in Education. Comparative Approaches in the Western Balkans, edited by Zorica Kuburić and Christian Moe, 39–71. Novi Sad: CEIR & Kotor Network.

Retrospektiva

Nakon početka agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992. godine i velikog vala muslimanskih izbjeglica koji su privremeno naselili Hrvatsku, potreba za islamskim vjeronaukom naglo je porasla. Islamska zajednica u Hrvatskoj nije raspolagala dovoljnim brojem kvalificiranih vjeroučitelja pa angažira izbjegle vjeroučitelje iz Bosne i Hercegovine u desetinama škola u kojima su muslimanska djeca pohađala nastavu. Vjeroučitelji su s mandatnim rješenjem Mešihata islamske zajednice u Hrvatskoj imali pravo ući u škole te u dogovoru s ravnateljima održavati sate vjeronauka. Grupe su nerijetko sačinjavali učenici iz nekoliko razreda što je otežavalo rad vjeroučiteljima i općenito organizaciju vjeronauka činilo složenom, ali se nastava ipak redovito održavala. Kako su brojna djeca doživjela traumu ratnoga razaranja, vjeroučitelji su u to vrijeme obavljali i ulogu socijalnih radnika i psihologa, odgajatelja i nastavnika, a nerijetko i zamjenskih roditelja. Bili su najvažniji faktor u integraciji i socijalizaciji muslimanske djece u nove društvene okolnosti. Jednostavno, samo prisustvo vjeroučitelja u školama ohrabrialo je muslimansku djecu da slobodno govore o svom vjerskom i nacionalnom identitetu.

Iako nepripremljena za ovaj povijesni izazov zbog nedostatka stručnog kadra, nastavnih planova i programa te udžbenika, Islamska zajednica u Hrvatskoj hrabro je iskoračila na ovaj put koji traje već 30 godina i u hodu donosila kvalitetna rješenja. Većina ravnatelja iskazala je susretljivost i odličnu suradnju s Islamskom zajednicom, stavljajući cijelu školsku infrastrukturu na raspolaganje vjeroučiteljima islamskog vjeronauka. Bilo je i onih ravnatelja osnovnih škola koji su na sve načine opstruirali organiziranje i uspostavu nastave islamskog vjeronauka u svojim školama iako su svi uvjeti za njim bili ispunjeni. Neki naši medžlisi imaju praksu jednom godišnje pozvati u džamiju ravnatelje svih škola u kojima se održava vjeronauk te im tako ukazati čast i zahvaliti na dobroj suradnji, omogućiti razmjenu iskustava s drugim ravnateljima te se upoznati s primjerima

pozitivne prakse u susretu s drugim vjeroučiteljima. Često su naši vjeroučitelji bili na vjetrometini, sami su krčili put vjeronauku, rušili barijere i predrasude.

Ogroman entuzijazam čelnih ljudi Zajednice i altruizam svih dionika ovih procesa ubrzo je iznjedrio sve potrebne dokumente i prve udžbenike na koje smo iznimno ponosni jer su ih pisali prvaci naše Zajednice poput r. Osmana Muftića, prvog ministra znanosti R Hrvatske, Ševke ef. Omerbašića, prvog muftije i Aziz ef. Hasanović, aktualnog muftije. Svoj doprinos dale su i tada mlade snage Islamske zajednice poput Harisa ef. Oparidije koji je izradio udžbenik za 1. i 2. razred osnovne škole i profesorica dr. Remzija Hadžiefendić Parić koja je lektorirala sve udžbenike.

Na temelju rasprave stručne i šire javnosti u Republici Hrvatskoj, provedene tijekom školske godine 1990./1991., islamski vjeronauk, uz još pet konfesionalnih vjeronauka, kao izborno-obvezujući nastavni predmet službeno će biti uvršten u hrvatski nacionalni kurikulum na početku školske 1991./1992. godine na temelju odluke Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske², dok je potpunu pravnu i zakonsku regulativu na teritoriju cijele Hrvatske zadobio tek nakon donošenja *Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica u Hrvatskoj* (2002.) i drugim vjerskim zajednicama kada je pružena mogućnost sklapanja ugovora s državom, kojima bi se regulirala određena područja djelovanja vjerskih zajednica pa tako i izvođenje vjeronauka u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, odnosno potpisivanjem *Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Islamske zajednice u Hrvatskoj o pitanjima od zajedničkog interesa*.³ Katolička crkva kao većinska

2 Nastavne programe vjeronauka izradilo je 6 vjerskih zajednica u Hrvatskoj, a potvrdilo ih je Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Hrvatske 1991. godine za katolički, pravoslavni, islamski, židovski vjeronauk, te za adventiste i Crkvu Isusa Krista svetaca posljednjih dana. Vidjeti: Marinović Bobinac, Ankica & Marinović Jerolimov, Dinka (2006). *Religious Education in Croatia*, in *Religion and Pluralism in Education. Comparative Approaches in the Western Balkans*, edited by Zorica Kuburić and Christian Moe, 39–71. Novi Sad: CEIR & Kotor Network.

3 Za uvođenje vjeronauka u hrvatske škole bitni su sljedeći pravni dokumenti: Ustav Republike Hrvatske (1990.), Ugovor između Republike Hrvatske i Svete Stoline o suradnji u području obrazovanja i kulture (1996.), Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije o vjeronauku u javnim školama i javnim

vjerska zajednica zakonski je riješila status katoličkog vjeronauka još 1996. godine kroz *Ugovor između Republike Hrvatske i Vatikana o suradnji u području obrazovanja i kulture* te *Ugovorom između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije o vjeronauku u javnim školama i javnim predškolskim ustanovama* iz 1999. godine.⁴ Ovi su ugovori važni jer će biti uzeti kao model za kasnije potpisivanje ugovora Vlade Republike Hrvatske s ostalim vjerskim zajednicama među kojima je i Islamska zajednica. Za pravni okvir organiziranja vjeronauka u Hrvatskoj ključan je *Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Islamske zajednice u Hrvatskoj o pitanjima od zajedničkog interesa* potpisan 2002. godine, te članci od 10. do 15. u kojima su precizirane odredbe koje reguliraju način izvođenja vjerskog odgoja u javnim predškolskim ustanovama te osnovnim i srednjim školama.⁵

Neke od tih odredaba su:

- Ako u školi ima minimalno 7 učenika od 1. do 8. razreda čiji su se roditelji izjasnili da žele da im djeca pohađaju islamski vjeronauk, škola je dužna kontaktirati nadležni džemat ili Mešihat i tražiti vjeroučitelja. Sve obaveze prema vjeroučitelju rješava škola, odnosno Ministarstvo.
- Norma za vjeronauk je 18 sati.
- Ukoliko nema dovoljan broj učenika u određenoj šk., a roditelji žele da im dijete pohađa islamski vjeronauk, mogu to pravo ostvariti kroz mekteb. Nastava islamskog vjeronauka koji se održava izvan škole, podliježe istim pedagoškim obvezama kao i nastava koja se odvija u školi u pogledu planiranja i programiranja, vođenja pedagoške dokumentacije, vrednovanja postignuća vjeroučenika i nadzora kvalitete nastave.

predškolskim ustanovama (1999.), Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica (2002.) te ugovori između šest vjerskih zajednica i Vlade Republike Hrvatske o pitanjima od zajedničkog interesa (2002. i 2003.).

4 <http://nku.hbk.hr/dokumenti/medunarodni-ugovori/59-svetastolicairh01>; pristup: 2. 12. 2022.

5 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_12_196_3110.html; pristup: 6. 12. 2022.

- Islamski vjeronauk odnosno vjerski odgoj izvode osobe kojima je Mešihat izdao ispravu o mandatu (Muraselu) i koje ispunjavaju potrebne uvjete u skladu s važećim propisima Republike Hrvatske. Mešihat ima pravo svojim dekretom opozvati mandat zbog nedostataka s obzirom na ispravnost poučavanja i s obzirom na osobno ćudoređe.
- Islamske škole s pravom javnosti imaju pravo na primarne novčane potpore kako je predviđeno zakonodavstvom Republike Hrvatske, tako da se naša Islamska gimnazija finansira iz državnog budžeta.

Organiziranje islamskog vjeronauka u školi u nadležnosti su dviju institucija, Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske te Vjersko-prosvjetne službe Mešihata islamske zajednice u Hrvatskoj. Ministarstvo je za te potrebe utemeljilo i posebnu Agenciju za odgoj i obrazovanje čiji viši savjetnici konstantno surađuju sa vjersko-prosvjetnom službom Mešihata islamske zajednice po pitanju organiziranja i održavanja vjeronauka u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama. Kroz 30 proteklih godina oko školskoga vjeronauka ostvarena je kontinuirana i odlična suradnja tih dviju institucija prije svega kroz organiziranje i rad novih vjeronaučnih grupa te pružanje stručno-savjetodavne pomoći vjeroučiteljima, zatim u organiziranju zajedničkih stručnih seminara i provođenju stručnih ispita za vjeroučitelje, u provođenju postupka napredovanja vjeroučitelja u zvanje mentora, u organiziranju i provođenju vjeronaučnoga državnog natjecanja koje je ušlo i u katalog svih državnih natjecanja gdje državni pobjednici iz islamskog vjeronauka dobivaju Oskar znanja zajedno s državnim pobjednicima iz svih drugih predmeta što je pokazatelj da je islamski vjeronauk jednakopran s drugim predmetima u hrvatskom nacionalnom kurikulumu.

Tri desetljeća islamskog vjeronauka u odgojno-obrazovnim institucijama R Hrvatske

Ukoliko bismo ovih 30 godina promatrali po tri desetljeća želeći istaknuti najveće doprinose svakog od njih u području razvoja vjeronauka, mogli bismo donijeti sljedeće zaključke: Prvih 10 godina bila je borba za ostvarivanje prava na ulazak u škole, bez ikakve pravne regulative, bez educiranih učitelja, bez nastavnih planova i programa i bez udžbenika; pravo je čudo kako nam je to uspjelo (ili potencijalna hipoteza da se važne odluke ipak donose na nekim drugim mjestima). Drugih 10 godina obilježava rješavanje svih navedenih nedostataka, ali još uvijek različitim rješenjima za status vjeroučitelja. I zadnjih 10 godina možemo nazvati blagostanjem, gdje je našim učenicima nezamislivo obrazovanje u školi bez vjeronauka; tamo gdje imamo vjeronauk našim učenicima potpuno je prirodno u školi međusobno se selamiti, bez ikakvog ustručavanja u kuhinji tražiti obrok bez svinjetine, imamo čak situaciju kad nam se obratila prof. tjelesnog pitajući kako se postaviti prema djevojčici koja je pokrivena a u vezi s nošenjem sportske opreme (sasvim dobronamjerno). Potpuno je prirodna međupredmetna korelacija, a naši su vjeroučitelji izvrsna spona između škole i džamije (IZ) kad se dogovaraju međureligijski susreti i posjete škola džamijama. Brojne škole, profesori i učenici posjete džamije što u okviru povijesti i geografije na kojima uče o islamu u 5. i 6. razredu, što kao polaznici katoličkog vjeronauka ili neke terenske nastave u višim razredima s ciljem upoznavanja različitosti.

Ujedno, u trećem desetljeću počela je i Cjelovita kurikularna reforma u kojoj kao Zajednica sudjelujemo od početka što nosi brojne prednosti: nema problema s financiranjem (besplatni udžbenici, plaćeni stručnjaci i autori dokumenata iz EU fondova), nema prevelike odgovornosti za određene odluke koje javnost propituje, imate mentore i voditelje svih procesa koji vas educiraju i usmjeravaju, a vi imate punu slobodu da tako educirani predložene metode prilagođavate struci, niste direktno izloženi napadima na vjeronauk i propitivanjima njegove

opravdanosti u državnom odgojno-obrazovnom sistemu, zastupaju vas i u vašu odbranu govore najveći stručnjaci jer je vjeronauk dio nacionalnog kurikuluma i potpuno ravnopravan s drugim predmetima (naravno da imate pravo sudjelovati, ali puno je lakše kad u vaše ime govore i drugi stručnjaci). Zapravo, imate punu slobodu u donošenju odluka u vezi s predmetom i sadržajima, uživate u onome što radite. Koje su onda poteškoće i izazovi? Kratki rokovi za učenje i beskrajna spremnost na fleksibilnost. Najbolje su se snašli ljudi koji su imali dobro posložene druge obaveze u privatnom i profesionalnom životu.

Trenutno stanje

Cjelovita kurikularna reforma osmišljena je sveobuhvatno, odnosi se na sve razine i vrste odgoja i obrazovanja i usmjerena je na sljedeća četiri jednakovrijedna elementa:

KURIKULARNI DOKUMENTI	OSOPOBLJAVANJE ODGOJNO- -OBRAZOVNIH RADNIKA	SUSTAV VREDNOVANJA I IZVJEŠĆIVANJA	PRIRUČNICI, UDŽBENICI, POMOĆNA NASTAVNA SREDSTVA I DIGITALNI SADRŽAJI
--------------------------	--	---------------------------------------	--

Elementi Cjelovite kurikularne reforme

U okviru Cjelovite kurikularne reforme obrazovanja u R Hrvatskoj, ministar znanosti i obrazovanja i muftija imenuju Stručnu radnu skupinu za islamski vjeronauk, koja s Ekspertnom radnom skupinom Ministarstva znanosti i obrazovanja radi na složenoj i zahtjevnoj sveobuhvatnoj reformi obrazovanja iznalazeći najbolja rješenja i za islamski vjeronauk. Kasnije je ova stručna radna skupina proširena novim članovima koji su uradili 12 novih udžbenika islamskog vjeronauka, za svaki razred osnovne i srednje škole, i preko 500 video lekcija za učenje na daljinu. Paralelno je trajala edukacija mentora i

vjeroučitelja unutar sveobuhvatne edukacije učitelja Ministarstva znanosti i obrazovanja putem platforme Loomen. Trenutno se radi na Kurikulumu za srednje strukovne škole i ono što je jako važno, bez obzira što određene procese vodi Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za odgoj i obrazovanje ili Agencija za strukovno obrazovanje i što se financiraju iz europskih fondova, Islamska zajednica ima ključnu ulogu i zadnju riječ na svaki javni poziv koji objave u vezi s islamskim vjeronaukom, kao i na dokumente ili udžbenike koji nastaju pod stručnim vođenjem savjetnika spomenutih institucija. Dakle, sve u vezi s programima, organizacijom i realizacijom predmeta Islamski vjeronauk je u nadležnosti Islamske zajednice.

Svi su udžbenici u Katalogu odobrenih udžbenika Ministarstva znanosti i obrazovanja i svi su financirani iz EU fondova u okviru Cjelovite kurikularne reforme obrazovanja u Hrvatskoj. Za Islamsku zajednicu u Hrvatskoj jako je važno da je islamski vjeronauk pozicioniran zajedno s drugim predmetima kada je u pitanju reforma i da se svi procesi odvijaju u isto vrijeme. Profesori islamskog vjeronauka aktivno su uključeni u sve vrste edukacija koje organizira i provodi Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Natjecanja, poticaji i nagrade vjeroučiteljima i vjeroučenicima

Natjecanje iz Islamskog vjeronauka je u Katalog natjecanja Agencije za odgoj i obrazovanje, a na Ministarstvu se priznaje i vrednuje kao državno. Najuspješniji natjecatelji bivaju nagrađeni novčanim nagradama kao i njihovi mentori, a prvaci osvajaju Oskar znanja koji im dodjeljuje ministar znanosti i obrazovanja krajem školske godine na zajedničkoj svečanosti upriličenoj za prvake natjecanja svih predmeta. Prema Mešihatovom pravilniku natjecanja, prvaci islamskog vjeronauka iz viših razreda osnovnih škola predstavljaju ekipu Islamske zajednice na međudržavnom natjecanju koje organizira Rijaset

islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Ponosno ističemo da smo bili domaćini 4. i 8. međudržavnog natjecanja koje organizira Rijaset, a koja su se održala u Rijeci i Zagrebu. U organizaciji Rijaseta IZ u BiH i Mešihata IZ u RH naši srednjoškolci mogu sudjelovati i na natjecanju iz Sire Muhammeda, a.s. Pored putovanja u Istanbul koje organizira Rijaset za prvoplasiranog učenika i njegovog mentora, Mešihat je do sada nagrađivao novčanim nagradama ili stipendijama još 5 najboljih poznavatelja životopisa Muhammeda, a. s. U pandemijskim godinama putovanje je izostalo, ali ne i natjecanje kao ni novčane nagrade. Literatura za ovo natjecanje mijenja se svake godine kako bi se potaklo učenike da pročitaju više knjiga o Muhammedu, a. s. U popis odabranih djela za ovo natjecanje, 2015. godine uvršteno je i djelo zagrebačkog imama Mirze ef. Mešića *Muhammed, a. s., Poslanik čovječanstvu*. Poštujući pedagoške preporuke i ne želeći izlagati stresu najmlađe polaznike vjeronauka, a ipak im priuštiti *svjetla pozornice*, Mešihat organizira revijalne smotre za najmlađe učeće Kur'ana krajem ramazana svake godine. Svoje umijeće u učenju Kur'ana, predstavnici svih međžliisa, imaju priliku testirati pred kurra hafizom Azizom Alilijem, a nakon toga i pred zagrebačkim džematom programom koji hrani dušu i napaja srca. Prilika je to da djeca iz manjih međžliisa, naročito onih u kojima nema džamije, osjete ramazansku atmosferu u velikom Islamskom centru. Njima u čast organizira se iftar i druženje s muftijom. Pored spomenutih natjecanja, smotri i nagrada, Mešihat je utemeljio nagradu *Imam/muallim godine Hifzi ef. Alagić* koja se dodjeljuje svake godine za najbolje postignute rezultate u protekloj godini. Oskar znanja prestižna je državna nagrada koja se svake godine dodjeljuje učenicima za izniman uspjeh i postignute rezultate na državnim i međunarodnim natjecanjima u znanju. Nagradu od 2005. godine dodjeljuju Agencija za odgoj i obrazovanje i Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Prve oskarovce iz islamskog vjeronauka imamo od 2015. godine od kada je natjecanje iz islamskog vjeronauka u Katalogu natjecanja.

Ukratko o značajnijim projektima

Festivali vjeronauka u Rijeci

Polaznici vjeronauka iz cijele Hrvatske kraj školske godine obilježavaju reprezentativnim edukativno-zabavnim programom u Rijeci. Prilika je to za upoznavanje, druženje i razmjenu iskustava kako učenika iz raznih gradova tako i njihovih vjeroučitelja. Ove godine, pored nastupa kojim su predstavili svoje medžlise i primili nagrade za najbolje rezultate u protekloj godini, prisutni su imali priliku proširiti znanje o Muhammedu, a. s., razgledavanjem izložbe *Upoznaj Poslanika* uz stručno vođenje autora izložbe dr. Esmira Halilovića. Potom su se zabavili uz predstavu *Mravko Travko*, sjajnih umjetnika Latifa i Aide Moćević. Nakon službenog dijela programa u džamiji, edukativnog i relaksirajućeg kroz izložbe i predstave, druženja se obično nastavljaju uz igru, sportske i zabavne sadržaje te bogatu trpezu sve do kraja dana.⁶

Susret s drugima

Jedna od domena u Kurikulumu predmeta Islamski vjeronauk jeste *Susret s drugima*. Svjesni da je različitost bogatstvo i da međusobnim upoznavanjem rušimo predrasude, naši vjeroučitelji ustrajavaju na projektima međureligijskog i međukulturalnog dijaloga. Tako se tijekom godine realiziraju brojni projekti u školama, ostvare posjete drugim vjerskim zajednicama, razmijenjene ideje i iskustva. Samo u protekloj školskoj godini stotine učenika diljem Hrvatske, sa svojim profesorima, posjetile su i naše mesdžide i džamije.

Proljetne škole islama

Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj, tijekom proljetnih praznika, organizira Proljetnu školu islama za najbolje učenike završnih razreda Osnovne škole. Svoje znanje o islamu polaznici nadograđuju kroz intenzivan rad i prirodno učenje usklađujući

6 Prvi Festival u Rijeci održan je 2017. godine.

različite dnevne aktivnosti, edukativno-zabavnog sadržaja, s vjerskim dužnostima i propisima. Koristi od ovakvog oblika rada s mladima višestruke su, zato ustrajavamo u proširivanju i obogaćivanju sličnih programa.⁷

Dječiji iftari i mukabele

Ramazan je prilika za intenzivnija druženja u džamiji i praktičnu primjenu znanja stečenih na vjeronauku pa se naši učenici više susreću sa svojim vjeroučiteljima na namazima u džematu, dječijim iftarima i mukabelama te humanitarnim aktivnostima putem kojih testiraju svoju nesebičnost i spremnost žrtvovanja vlastitog vremena u želji da urade što više dobrih djela na koja ih motivira islam. U nekoliko medžlisa održavaju se mukabele čiji su učači isključivo djeca.

Parlaonice

Od 2011. godine Muallimsko vijeće Medžlisa Zagreb organizira Parlaonicu kao vid neformalnog obrazovanja mladih. Tretirajući bitna pitanja današnjeg vremena iznose svoja mišljenja i argumente te zajedno s gostima vršnjacima i stručnjacima nastoje doći do određenih zaključaka. Odrastanje u suvremenom globaliziranom svijetu, snalaženje u adolescentskim godinama, očuvanje vjerskog i nacionalnog identiteta u sredinama u kojima su manjina, za mladež predstavlja veliki izazov. Iz godine u godinu, Parlaonice su tematizirale sadržaje poput odnosa prema halalu i haramu u svakodnevnom životu, pitanje poligamije, pobačaja, ponašanja adolescenata, odgovornog seksualnog ponašanja i rizika od spolno prenosivih bolesti, medijima i mladima te uloge istih na oblikovanje ličnosti, ovisnosti o društvenim mrežama, jezika kojim govorimo, njegovanju nacionalnog i vjerskog identiteta, o važnosti Islamskih centara u formiranju istih i sl.

7 Prva Proletna škola islama održana je u Zagrebu 2015. godine. MIZ Umag je domaćin ovog projekta od 2019.

Obilježavanje 30-ogodišnjice i perspektiva vjeronauka

Početak ove školske godine Mešihat Islamske zajednice u Republici Hrvatskoj nizom značajnih događaja obilježava jubilej u povodu 30 godina Islamskog vjeronauka u odgojno-obrazovnim institucijama Republike Hrvatske. U suradnji s televizijom Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, BIR TV, snimili smo film o vjeronauku u Hrvatskoj koji je promoviran na znanstveno-stručnom simpoziju organiziranom u povodu ove značajne obljetnice. Na samom simpoziju imali smo priliku slušati izlaganja 12 sveučilišnih profesora i eminentnih stručnjaka iz različitih oblasti koji su iz različitih uglova govorili o ulozi vjeronauka u odgojno-obrazovnom procesu na ovim prostorima te izazovima i prilikama s kojima se susreće. Priredili smo i tematski *Minber*, časopis IZ u Hrvatskoj, u kojem su slikom i riječju opisani najznačajniji događaji u ovih 30 godina i tretirani brojni izazovi s različitih aspekata iz pera naših znanstvenika i stručnjaka te opisana iskustva u organizaciji islamskog vjeronauka u Austriji, Bosni i Hercegovini, Sloveniji, Srbiji i Hrvatskoj kroz stručne radove predstavnika ovih zemalja. Naslovi znanstvenih i stručnih radova uvaženih izlagača najbolje govore o značaju ovih 30 godina kako za IZ tako i za društvo u cjelini, neki od njih su: *Vjeronauk – temeljna misija Islamske zajednice*, potom *Kako visokoškolske institucije pripremaju vjeroučitelje za budući poziv*; zatim *Kriza odgoja kao izazov školskoj vjeronauci*, *Nastavničke kompetencije* itd. U programu obilježavanja ovog jubileja promovirana je i knjiga *Priručnik islama za odrasle*, autora mr. sc. Mirze ef. Mešića. Dali smo preporuku našim muallimima da u lokalnim zajednicama nastave s obilježavanjem ovog značajnog jubileja kako bi se nastavila pozitivna priča o doprinosu vjeronauka odgoju i obrazovanju generacija muslimana, ali i multikulturalnom društvu u cjelini.

Zaključak

Na temelju Kurikuluma islamskog vjeronauka u Republici Hrvatskoj, statusa, iskustava i raznolikih projekata zaključuje se da je Islamski vjeronauk integriran u obrazovni sustav Republike Hrvatske što je najveći doprinos institucionalizaciji vjeronauka i znak ozbiljnoga pristupa Islamske zajednice u Hrvatskoj svojoj najvažnijoj zadaći. Uvrštavanje Islamskoga vjeronauka u školski odgojno-obrazovni sustav rezultat je stoljetnoga prihvatanja islama kao punopravne religije uz većinsku katoličku i uvažavanja muslimana kao jednakopravnih građana Republike Hrvatske.

Iz perspektive društva, Islamski vjeronauk doprinosi razumijevanju religije kao jednoga od mnogih društvenih fenomena. Za svoju polaznu točku uzima čovjekovo propitivanje o početku i smislu sveukupne egzistencije. Upoznajući učenike s egzistencijalnim i religijskim pitanjima, Islamski vjeronauk pomaže svakom učeniku u njegovu osobnom razvojnom procesu unutar jednoga društva.

